

Onderwerp: Notitie Financieel Kader 2024-2027

Schiermonnikoog, 20 juni 2023

Aan de Gemeenteraad

Onderwerp

Notitie Financieel Kader 2024-2027

Voorstel

De Notitie Financieel Kader 2024-2027 als uitgangspunt te hanteren bij het opstellen van de begroting 2024.

Toelichting

Hierbij leggen wij u de Notitie Financieel Kader (NFK) 2024-2027 voor. Deze nota is zoals altijd de opmaat naar de begroting van het volgende kalenderjaar, in dit geval 2024, met een financiële doorkijk naar de drie daarop volgende jaren, in dit geval de jaren 2025-2027.

Beleidsrichting

De pijlpalen voor de beleidsrichting van het college van burgemeester en wethouders zijn geslagen in het coalitieakkoord “Omsjain nooi ineeuwr en feurút!” / “Omkijken naar elkaar en vooruit!” en het op basis daarvan opgestelde college uitvoeringsprogramma. De collegeperiode loopt vanaf mei 2022 tot en met de volgende verkiezingen van 2026.

We leven in een dynamische tijd, waarbij we onder invloed staan van diverse externe krachten. De coronapandemie ligt gelukkig achter ons, maar de economische gevolgen daarvan laten zich nog wel voelen. En alsof dat al niet genoeg is worden we sinds februari 2022 ook geconfronteerd met de consequenties van de oorlog in Oekraïne. Allereerst is dat natuurlijk een verschrikkelijke ramp voor de bevolking van dat land. Velen zijn op de vlucht geslagen. Ook naar Nederland en een aantal hebben wij hier op ons eiland opgevangen. De wijze waarop onze gemeenschap dit heeft opgepakt vervult ons met trots, evenals de wijze waarop de Oekraïners zelf zich proactief opstellen en daardoor al goed geïntegreerd zijn. In economische en financiële zin worden we wereldwijd geconfronteerd met de gevolgen van deze verschrikkelijke oorlog: enorme toename van de kosten van grondstoffen en brandstoffen. De prijzen van energie en levensmiddelen stijgen hierdoor navenant, evenals bouw- en onderhoudskosten. Dit heeft weer consequenties voor de Cao-lonen die dit jaar meer dan ooit tevoren in de recente geschiedenis zijn gestegen. Het zijn allemaal zaken die van invloed zijn op onze financiële huishouding, wat we terug zien in de voorliggende NFK.

Als lokale overheid hebben wij geen invloed op deze hogere kosten en inflatie. We helpen de mensen die financieel in de knoop dreigen te komen wel. Wij ondersteunen de groep die tussen de 120 en 130% van het minimumloon verdienen, enigszins voor de snel oplopende energierekeningen; dit als extra maatregel ten opzichte van de rijksregeling voor de groep tot en met 120% van het minimumloon.

Tegelijkertijd hebben we veel ambities. Die zijn, zoals al gememoreerd, neergelegd in het college uitvoeringsplan. Het gaat daarbij om een aantal grote en minder grote projecten, die erg belangrijk zijn voor de leefbaarheid op ons eiland. Zonder compleet te zijn, moet daarbij worden gedacht aan het Leer- en ontwikkelcentrum (LOC), de ontwikkeling van woningbouw (onder meer oude bezoekerscentrum, vervolg fase plan Oost), de doorontwikkeling van de Pilot Aardgasvrije Wijk en de woonzorgvisie. Het gaat ook om de reguliere dienstverlening en de basiskwaliteit die wij op vele beleidsterreinen aan onze inwoners en gasten moeten leveren. Dit laatste speelt op het gehele, brede terrein van onze taken. De inhoud, wensen en de keuzes die we daarbij maken, worden in deze NFK aan u voorgelegd.

Met de andere Waddeneilanden werken we intensief samen onder de noemer van de GR de Wadden. We hebben hierin een proactieve rol en zijn bezig met het ook voor ons eiland belangrijke uitvoeringsplan, waarvoor we de zogenaamde Regiodeal van het Rijk toegekend hebben gekregen. De concrete projecten worden vanaf het komende najaar opgepakt. Verder zijn we deelnemer van de Veiligheidsregio Fryslân, FUMO, SDF en onderhouden we nauwe contacten met andere samenwerkingspartners, zoals Het Nationaal Park, Natuurmonumenten, Wetterskip Fryslân, en vele anderen.

Het productiemiddel bij uitstek van onze gemeente is ons personeel. Wij zijn een kleine gemeente, die hecht aan zijn zelfstandigheid. Dit betekent wel dat we een bepaalde basisbezetting van voldoende kwaliteit nodig hebben. De eisen vanuit landelijke wetgeving en de hoeveelheid taken nemen toe. Dat legt een steeds grotere wissel op onze kleine kernachtige eigen organisatie. Daarin hebben we de onderdelen georganiseerd die wij dichtbij onze inwoners en bestuurders moeten en willen hebben: onze buitendienst, civiele werken, publiekszaken, vergunningen, toezicht en handhaving, openbare orde en veiligheid, economie, zorg, welzijn, ruimtelijke ordening, cultuur, sport, onderwijs en duurzaamheid organiseren we daarom graag zelf, waarbij we uiteraard de samenwerking met andere gemeenten en eilanden zoeken. En natuurlijk hechten we aan ons eigen bestuur en bestuursondersteuning, waartoe we ook voorlichting en informatievoorziening rekenen.

Om dit alles goed te kunnen doen en de kwaliteit te waarborgen, zodat onze zelfstandigheid niet omstreden wordt, moeten we goed bij de tijd blijven en zijn er voortdurend investeringen nodig in kwaliteit (opleidingen) en in kwantiteit, vanwege de al eerder gememoreerde toename van taken en de eisen die daaraan worden gesteld. In de basis moeten wij onze personele formatie dus op orde hebben.

Met name dit laatste punt is in het huidige tijdgewricht erg lastig. Wij hebben al geruime tijd enkele vacatures open staan, die wij niet op de reguliere manier, met een vast dienstverband, ingevuld krijgen. Dit speelt met name op het terrein van VTH, ruimtelijke ordening en juridisch-bestuurlijke zaken. De arbeidsmarkt is op die onderdelen verstoord. Omdat onze dienstverlening onder druk staat zijn we ook de duurdere weg van tijdelijke, interim oplossingen ingeslagen. Hoe zeer de arbeidsmarkt verstoord is, blijkt uit het gegeven dat zelfs via die weg we moeite hebben om voldoende gekwalificeerde tijdelijke inhuur voor elkaar te krijgen. Uiteindelijk lukt dit wel; er hangt wel een kostenplaatje aan, ook dat komt terug in deze NFK.

Voor een aantal onderdelen hebben we de uitvoering van taken uitbesteed aan een andere overheidsorganisatie. We kunnen daardoor gebruik maken van de expertise die daar wel en bij ons niet aanwezig is. Vaak heeft dat te maken met specialismen en de daarvoor benodigde omvang / productie van een organisatie. In ons geval geldt dat bijvoorbeeld voor digitalisering en de beveiliging daarvan, financiën, belastingen, salarisadministratie, de uitvoering van de WMO en de beleidsmatige vertaling van rijksbeleid op dit vlak. Wij hebben hiervoor dienstverleningsovereenkomsten gesloten.

De overeenkomst met de (voorlopers van) de gemeente Noardeast Fryslân is sterk verouderd. We werken samen met die gemeente aan een actualisering, waarbij duidelijk is dat dit tot meerkosten gaat leiden; de tarifiering is niet 'bij de tijd' en er zijn de afgelopen jaren meer taken bijgekomen, vooral ook door nieuwe wettelijke verplichtingen. De gesprekken hierover worden deze zomer afgerond, zodat er een voorstel voor een nieuwe dienstverleningsovereenkomst kan worden gesloten. De financiële consequenties zijn ondertussen wel duidelijk en worden in deze NFK meegenomen.

Financiële richting

De Notitie Financieel Kader 2024-2027 is de opmaat voor onze (meerjaren-) begroting 2024 en volgende. De provincie hanteert als uitgangspunt voor haar financieel toezicht dat gemeenten ofwel hun eerste jaarschijf structureel sluitend moeten hebben, ofwel hun laatste jaarschijf. Het uitgangspunt van het college is een structureel sluitende begroting in de eerste jaarschijf, jaarschijf 2024.

In deze NFK is dat nog niet gelukt. Als alle voorstellen uit deze NFK, inclusief die voor het nieuwe beleid, worden gehonoreerd, ontstaat er voor 2024 een tekort, dat voor de jaren daarna oploopt. In de NFK van vorig jaar was dit beeld voor 2024 en volgende jaren al aangegeven.

Enkele belangrijke redenen voor de tekorten zijn de al eerder aangegeven loon- en kostenstijgingen. Die stijgingen merken wij rechtstreeks ten aanzien van ons eigen personeel, maar ook in de doorberekeningen vanuit partners waarmee wij een dienstverleningsovereenkomst of gemeenschappelijke regeling hebben, of die op opdrachtbasis werkzaamheden voor ons uitvoeren. Daarnaast worden wij geconfronteerd met de korting die het rijk ons oplegt op onze OZB-opbrengsten. En wij hebben stuk voor stuk goed te motiveren extra inhoudelijke en personele wensen, die samenhangen met onze ambities en met de extra taken en eisen vanuit de hogere overheden. Sommige hiervan zijn best fors en lopen ook lang door, zoals de realisatie van het LOC (waarvan de kapitaallasten vanaf 2025 gaan lopen).

Hoofdstuk 2 bevat net als voorgaande jaren de uitgangspunten voor de indexatie van de inkomsten en uitgaven. Hoofdstuk 3 bevat het meerjarenperspectief, hoofdstuk 4 de voorstellen voor nieuw beleid en hoofdstuk 5 de overige ontwikkelingen.

De huidige stand van het meerjarenperspectief is t/m de raadsvergadering van mei 2023, plus de voorstellen uit de juniraad. In deze NFK is ook de meicirculaire 2023 verwerkt. Op die meicirculaire wordt in paragraaf 3.1 van deze NFK nader ingegaan. De vorig jaar al aangegeven effecten van de herverdeling van het gemeentefonds tot en met 2025 zijn verwerkt. Voor Schiermonnikoog pakt de herverdeling positief uit. Het zogenaamde ingroeipad is beperkt tot drie jaar. In 2025 wordt de herverdeling gemeentefonds geëvalueerd. De uitkomsten voor 2026 en 2027 zijn dan ook onzeker. Uiteindelijk resulteert dit in een structureel begrotingstekort in 2024 van € 336.898. Zie ook hoofdstuk 3.2.

Advies is dan ook om extra inkomsten of minder kosten te realiseren. Bovendien willen we nogmaals kijken of er in de (meerjaren-) begrotingen tot nu toe (geheel of gedeeltelijke) onbenutte uitgavenposten zitten die geheel of gedeeltelijk kunnen worden geschrapt. Daarnaast kunnen er zich tussen nu en de daadwerkelijke vaststelling van de begroting in november 2023 nog ontwikkelingen voordoen.

Extra inkomsten of minder kosten realiseren: dialoog met de raad

Het college van burgemeester en wethouders wil graag met de raad in gesprek over de mogelijkheden om de nog resterende gaten van de jaren 2024-2027 te dichten. Dit kan door aan de uitgavenkant te snoeien, hetgeen het niet doorgaan van nieuw beleid betekent, of bezuinigingen op reeds bestaande budgetten. Het college is van mening dat hier geen mogelijkheden liggen, maar ziet initiatieven hiervoor vanuit de raad met belangstelling tegemoet.

De andere mogelijkheid is om de inkomsten van de gemeente te verhogen. Hiervoor bestaan een aantal opties, waarvan het college ook graag van de gemeenteraad wil weten welke hiervan bespreekbaar zijn:

a. Omdat de verhoging / instandhouding van onze uitgaven deels betrekking hebben op de voorzieningen voor onze inwoners en anderzijds op onze toeristen, zijn er twee hoofdsporen om tot inkomstenverhoging te komen, of een combinatie van beiden:

1. Toeristenbelasting. Overwogen kan worden om voor de toeristenbelasting binnen de huidige systematiek een verhoging door te voeren. Dat kan op twee manieren. Door de bezettingsgraad van de accommodaties die onder het forfaitair stelsel vallen te actualiseren, kan een aanzienlijke meeropbrengst gegenereerd worden. De tweede manier is het verhogen van de tarieven. Dat laatste is voor de begroting van 2022 ook gebeurd. Het college verzoekt de raad om ook een uitspraak te doen over de mogelijkheden die in paragraaf 5.1 zijn aangegeven. Zodat ook dit kan worden meegenomen bij de begrotingsvoorbereidingen.

Daarnaast wil het college onderzoek laten uitvoeren naar een andere, nieuwe systematiek, die dan op zijn vroegst vanaf 2025 kan worden geïntroduceerd. Hierbij wordt bij voorkeur gezocht wordt naar een systematiek waarbij alle bezoekers tot (zo mogelijk digitale) afdracht komen, zodat die afdracht ook volledig bij de gemeente terecht komt. Ook willen we kijken of de belasting kan worden gekoppeld aan de hoogte van de verhuurprijzen/overnachtingsprijzen, bijvoorbeeld door een percentage. Toeristen die in staat zijn een hogere huur te betalen, betalen dan ook meer belasting dan mensen die een lager overnachtingstarief betalen. Het uitvoeren van het onderzoek, de besluitvorming daarover en vervolgens doorvoeren in de belastingverordening kost meer tijd. Dit biedt dus sowieso geen oplossing voor 2024, maar wellicht wel voor de jaren daarna. In elk geval zou dat soelaas moeten bieden voor het jaar 2025 en verder.

2. Onroerendezaakbelasting (OZB). Overwogen kan worden om de maximale jaarlijkse verhoging van 1,5% voor één of meerdere jaren te verlaten en in plaats hiervan een inflatiecorrectie toe te passen, die op dit moment hoger is dan 1,5%. Ook kan worden overwogen om de gemiddelde stijging van de WOZ-waarde van het voorafgaande jaar, direct door te rekenen in de OZB-tarieven van het volgende jaar. Voor het college hoort hier wel bij, dat voor de mensen met de (te) smalle beurs de kwijscheldingsregeling goed onder de aandacht moet worden gebracht. In paragraaf 5.2 is aangegeven wat de potentiële extra inkomsten dit kan opbrengen. Het college verzoekt de raad om een uitspraak te doen over de mogelijkheden die in paragraaf 5.2 zijn aangegeven, zodat dit kan worden meegenomen bij de begrotingsvoorbereidingen.

b. Subsidies en cofinanciering. Nog scherper dan nu gaan we onderzoeken of er voor onze activiteiten / investeringen subsidie- of cofinancieringsmogelijkheden zijn. Het gaat dan om éénmalige inkomsten. Dit zal geen direct gevolg hebben voor het sluitend krijgen van de begroting, maar kan hieraan wel een (bescheiden) bijdrage leveren.

c. Precario en huur. Overwogen kan worden om een precariostelsel in te voeren. Er kan dan belasting geheven worden op het gebruik van gemeentegrond, bijvoorbeeld voor de structurele terrassen en reclame-uitingen. Daarnaast kan overwogen worden om huurprijzen in rekening te brengen voor bijvoorbeeld het tijdelijk gebruiken van gemeentegrond voor opslag van (bouw)materialen. Wil de raad het college vragen om hier onderzoek naar te doen, of is dat in de ogen van de raad geen begaanbaar pad?

d. Andere mogelijkheden. We onderzoeken andere mogelijkheden om de inkomsten te verhogen, bijvoorbeeld het verhogen van de leges vergunningen (rekening houdend met maximaal 100% kostendekkendheid).

De Notitie Financieel Kader 2024-2027 treft u als bijlage bij dit voorstel aan.

Burgemeester en wethouders van Schiermonnikoog,
de secretaris, de burgemeester,

R. Thedinga

I. van Gent